

KONUŞMA BOZUKLUKLARI ve GİDERİLMESİ

En güzel konuşma, konuşma yanlışlıkları yapılmadan yapılan konuşmadır. Konuşma yanlışlıklarını bizler üç ana başlık altında inceleyeceğiz.

1. KİŞİLİK ve DAVRANIŞLA İLGİLİ KONUŞMA BOZUKLUKLARI:

Davranış, insanın kişiliğiyle bütünleşerek alışkanlık haline gelen hareketlerdir. Bunların başında konuşmacının konuşmasını etkileyen alışkanlıklarından kaynaklı davranış bozuklukları gelmektedir.

Davranışla ilgili belirgin konuşma bozuklukları şunlardır:

a) Kendine Güven Duymamak: Kendini yetersiz görmek, bunu dinleyiciye bir şekilde hissettirmek, konuyla ilgili fazla bilgiye sahip olmadığını tevazu da olsa yansıtmak bir davranış ve konuşma bozukluğudur. Doğru ve düzgün konuşma için konuşmacının, her insanın bazen hata yapacağı düşüncesini unutmaması ve karşısındakilerin de sonuçta kendisi gibi birer insan olduğu, onlarla konuşmasında başarılı olacağı bilincinde olması ve davranışlarına dikkat etmesi gereklidir.

b) Kendini Beğenmişlik: Kendine güvenmemek kadar aşırı güvenden kaynaklanan kendini beğenmişlik de konuşmacı için bir kusurdur. Konuşmacının böbürlenmesi, kendini herkesten üstün, değerli görmesi, başkalarının sözlerini yanlış ve hatalı görmesi kendini beğenmişliktir. Bu kusur dinleyicinin gözünde konuşmacının itibarını yitirmesine neden olur. İnsanın kendine, yapmış olduğu işlere inanması ve güvenmesi güzel bir davranıştır. Zaten kendini beğenen insanın kendisiyle bir sorunu yoktur. Böyle olan insanın başkalarıyla da sorunu olmaz. Konuşmalarında saygılı, hoşgörülü olurlar bu da konuşmada başarıyı getirir.

c) Bencillik: Konuşmalarımız sırasında kendi benliğimizi ön plana çıkarmamız hoş bir davranış olmayacaktır. Toplum gözünde de bu insanlar kabul görmezler. Çünkü konuşmacı yalnız kendini düşünmesi, her şeyi yalnız kendi için istemesi ve diğer insanlara değer vermemesi bir davranış yanlışlığıdır.

d) Gevezelik: Bazı insanlar sürekli konuşurlar ve hiç susmazlar, çok şey anlatıklarını zanederler ancak konuşmanın geneline bakıldığında hiçbir şeyin anlatılmadığı anlaşılır. Dolu dolu konuşmak, konuşmasının her cümlesine bilgi ve anlam yüklemek tabii ki bir meziyettir. Ancak konuşmalarımızda yerli yersiz, gerekli gereksiz konulardan bahsetmek, karşımızdakilerin sözünün bitmesini beklemeden atılıp konuşmamamız bir davranış yanlışlığıdır. Bu tür insanlar için toplum şu isimler vermiştir; Çenebaz, çenesi düşük, lafçı.

e) Boşboğazlık: Sır olarak kabul edilen ve saklanması için tembih edilen konuları yerli yersiz zamanlarda, kendini tutamayarak dile getiren kişilere verilen isimdir. Bu tarz davranışlar sergileyen insanlar toplum içerisinde pek sevilmeyen tiplerdir.

f) **Dedikodu Yapmak:** Birbirini çekiştirme, onların eksik yanlarını abartarak bir başkasına anlatma eylemine verilen isimdir. Dedikodu yapan insanlar ,bir kişinin arkasından konuşur, onun eksik ya da kusurlu yanlarını kınayarak, küçük düşürmeye karalamaya çalışan tiplerdir. Bunu yaparken de kendilerinde bu tür hataların olmadığını da vurgulamaya çalışırlar. Konuşmalarımızda başarılı olmak ve toplum için de sevilen biri olmak istiyorsak bu davranıştan kaçınmalıyız.

g) **Alay Etmek:** Toplumda, alay etme tabiri yerine “dalga geçmek” deyimini de sıklıkla kullanılmaktadır. Konuşmasında birileriyle alay etmek ya da onlarla alay eder gibi konuşmak, alay edileni küçük düşürmekle, onun onurunu kırmakla, o kişiyi toplum içinde zor duruma düşürmekle kalmaz, konuşmacıyı da dinleyicinin gözünden düşürür. Dinleyici de konuşması için; “bugün bununla alay eden yarınki konuşmasında benimle alay eder” gibi bir kanı oluşabilir. Bu durum ise konuşmacıya ve konuşmasına olumsuz biçimde yansır. Bu nedenle alay etme ya da alaycı bir tavırla konuşma da bir davranış ve konuşma bozukluğudur.

h) **İlgisizlik:** Konuşma sırasında konuşulanlara ilgi göstermemek, onları dinlememek, sağa sola ya da başka şeylerle uğraşmak, kendisine soru sorulduğunda “ne demiştiniz, nasıl olmuştu?” gibi sorular sorarak bağlantı kurmaya çalışan kişilerin ilgisiz oldukları anlaşılır. Konuşmacı için bu da bir davranış yanlışlığıdır ve toplumda puan kaybetmesine sebep olur.

i) **Konuşanın Sözüünü Kesmek:** Konuşmacı, gerek soru sormak için, gerek karşısındakinin konuşmalarında görülen yanlışları düzeltmek için, gerekse eleştiri yapmak ya da sorulan bir soruya cevap vermek için olsun, karşısındaki konuşmacının sözünü kesmemeli, onun konuşmayı bitirmesini beklemelidir.

j) **Yapmacıklık:** Bazı konuşmacılar, olduğundan farklı görünmeye çalışarak samimiyetten uzak ve sahte tavırlar takınırlar ki bu yapmacık tavırlar dinleyicinin gözünden kaçmaz. Bu nedenle konuşmacı doğal ve samimi olmalı, içtenlikle hareket etmeli, sözleriyle bakışları, jest ve mimikleri birbiriyle uyumlu olmalıdır.

2. SÖYLEYİŞLE İLGİLİ KONUŞMA YANLIŞLIKLARI:

a) Yerel Ağız ve Sözcüklerin Kullanılması:

- Söyleyişle ilgili konuşma yanlışlarının başında yerel ağzın ve sözcüklerin konuşmada kullanılması bir konuşma bozukluğudur. Günlük hayatımızda bu tür konuşmalara yer vermemiz yadırganmaz. Çünkü samimi ve doğal bir ortam yaratılmış olur. Konuşma eğitimi almış bir konuşmacının yerel ağız özelliklerini ve sözleri kullanması ciddi konuşma yanlışlarıdır. Yerel ağız özelliklerine kimi politikacılar, tiyatrocular da bazen sunucularda bile rastlayabiliyoruz. Bunların da doğru konuştuklarını söyleyemeyiz.

b) Sesleri ve Sözlere Gereksiz Biçimde Uzatmak: Konuşmacının konuşacağı sözleri hatırlayamamaktan ya da alışkanlıktan kaynaklanan davranış bozukluğudur. Bu nedenle konuşma sırasında sık sık “eee....ıııı”biçiminde sesleri uzatmasıdır. Bu dinleyicinin konuşmacıdan ve konuşmadan uzaklaşmasına neden olabilir. Bir konuşmada sesleri uzatma; söyleyeceğini bilmemekten, hatırlayamamaktan, yetersizlikten veya dikkatsizlikten sık sık bu tür konuşmaları duyarak onlardan etkilenmekten de olabilir. Yapılan konuşma çalışmalarıyla bu sorun giderilebilir.

c) Sözcük Tekrarına Yönelmek: Konuşma sırasında hiç gerekmediği halde konuşmacı tarafından bazı sözcükleri yinelemek alışkanlık haline getirebilmektedir. Anlatım yetersizliği, konuyu iyi bilmeme ya da alışkanlık gibi nedenlerde sözcüklerin sık sık “anlaşıldı mı, sizin de bildiğiniz gibi, sizin anlayacağınız...” vb. Sözlere yinelenmesi anlatım ve söyleyiş güzelliğini bozmaktadır.

3. BİLMEKEMTEN KAYNAKLANAN KONUŞMA YANLIŞLIKLARI:

Konuşma yanlışlıklarının bir çoğu dabilmemekten kaynaklanmaktadır. Bilmemekten kaynaklanan konuşma yanlışlıklarını şu şekilde sıralanabilir.

a) Konuşma Kuralları ve Yanlışlarını Bilmemek: Konuşmacının konuşmaya başlarken, konuşma sırasında ve konuşmayı bitirirken uyması gereken konuşma kurallarını bilmeden yapacağı konuşmaların hatasız ve güzel olmayacağı açıktır. Kendini savunmaya hakkı olmayan konuşmacı konuşma kurallarını bilmelidir.

b) Konuşma Ortamları ve Türlerini Bilmemek: Konuşmacıların konuşmalarını buldukları yere, kişiye, ortama, zamana ve konuşma türüne göre yapmaları gerekir. Konuşmacılar arkadaş ortamında konuştukları gibi ya da kahvehanede konuştukları gibi konuşamazlar. Çünkü, kimin kiminle, nerede, nasıl konuşacağı belirlenmiştir. Bu kuralları öğrenme ailede ve devamında okulda verilir. Mesleki ve iş ortamlarında da alınmaya devam edilir. Konuşma türlerine göre de konuşma kuralları mevcuttur. Bu nedenle günlük hayatta konuştuğumuz gibi bir bilgi şöleninde, panelde veya seminerde konuşamayız. Konuşma ortamı ve türü ne olursa olsun konuşmacı konuşmasını o kurallara uygun bir biçimde yapması gerekmektedir.

c) Konuşma Planı Yapmayı Bilmemek: Ortamı, dinleyici kitlesi, ne olursa olsun bütün konuşmaların bir plan çerçevesinde yapılması gerekir. Bir konuşma planının de nerede nelere yer vereceğini ve nasıl yapılacağını bilmeyen bir konuşmacı başarısız olur. Plan, konuşmada hangi konular üzerinde durulacağını, söze nereden başlanacağını, sözün nereye getirileceğini gösteren bir anahtardır. Başarılı bir konuşmanın temeli plan yapmaya bağlıdır.

BAŞARILI BİR KONUŞMA İÇİN GEREKLİ UNSURLAR:

1. **Konuşma İçin Uygun Konu Belirlemek;** İnsan hayatının her alanıyla ilgili konuşma yapabilir. Günlük konuşmadan, bilimsel konuşmaya birçok alanla ilgili konu belirlemek mümkündür. Ancak konuşma konusunu seçerken dikkat edilmesi gereken noktalarda biri, dinleyici ya da dinleyicilerin ilgisini çekecek bir konu bulmak olmalıdır.

2. **Geniş Bilgi Birikimi ve Kültüre Sahip olmak;** Doğru, düzenli, iyi bir konuşmanın temel özelliklerinden biri geniş bilgi birikimine sahip olmaktır. Bilgisiz ve kültür sahibi olmayan kişilerden, etkili, güzel bir konuşma beklememek gerekir. Böyle kişilerin konuşmaları içerik yönünden zayıf olur. Konuşmanın verimli olabilmesi için, sağlam bir bilgi ve kültür temeline dayanması gerekir. Bu bakımdan konuşmacılar, iyi bilmedikleri bir konuda konuşmamalıdır.

3. **Konuşma Dilinin Kurallarını ve İnceliklerini İyi Bilmek;** Konuşmanın temelini dil oluşturur ve kişi konuşma dilinin inceliklerini iyi bilmelidir. Sözcük bilgisi zayıf olan, sözcüklerin anlam farklarını tam anlamıyla kavrayamayan biri başarısız olur. Türkçede, bir kelimenin gerçek anlamı dışında mecaz ya da argo anlamları bulunmaktadır. Konuşurken sözcükler arasındaki farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

4. **İyi Bir Gözlemci ve Araştırmacı Olmak;** İyi bir konuşma için konuşmacının araştırmacı olması, gözlem gücünün ve dış dünyaya açık olması gerekir. İnsan sadece okuyarak, dinleyerek ya da eğitimle bilgi sahibi olmaz. Kimi zaman çevresini gözlemleyebilmeli ve bunu uygun yer ve zamanda konuşmalarına örnekler olarak yerleştirebilmeli.

5. **Konuşmaları Mantık Süzgecinden Geçirmek;** Başarılı bir konuşma için kuvvetli mantık gücüne sahip olmalıyız. Anlatımlarımız mantık kurallarına aykırı olmamalı ve ters düşmemeli. Bu nedenle konuşmacı sözlerinin ne anlama geldiğinin ya da sözlerinin nereye gideceğini iyi hesaplamalıdır. Bunu da ancak mantıklı düşünerek gerçekleştirebilir.

6. **Sözcük Seçimi ve Kurallarına Özen Göstermek;** Konuşmacı, konuşmasını yaparken kullandığı söz ve sözcüklere dikkat etmelidir. Konuşmayı bozan gereksiz sözcükler kullanmak anlatımımızdaki ciddiyeti bozar. Konuşma sırasında argo sözcükler, yerel ağızda kullanılan sözcüklere yer vermek de dinleyici üzerinde olumsuz etki bırakır.

7. **Sesi İyi Kullanmak;** Başarılı bir konuşmada ses tonunu ayarlamamanın, vurguları yerinde yapmanın, diksiyon kurallarına uygun davranmanın önemi büyüktür. Konuşurken, sesin doğal bir biçimde kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bazı konuşmacılar daha etkili görünebilmek için seslerini inceltmeye veya kalınlaştırmaya çalışırlar. Bu durum, konuşmacıyı çoğu zaman gülünç duruma düşürür. Ayrıca, konuşurken, sesi iyi ve doğru yönlendirmek ve yönetmek gerekir. Konuşmacı, içeriği kahramanlık ve yiğitlik olan bir konuşma yaparken, heyecanını kontrol etmeli.

8. **Konuşma Ortamını ve Konuşulan Kişilerin Durumlarını Göz Önünde Bulundurmak;** Konuşmaların incelik ve niteliği belirlenmesinde konuşulan ortamın ve konuşulan kişilerin durumu göz önünde bulundurulmalı, onların durumuna uygun bir konuşma sergilenmelidir. Örneğin bir aile ortamında konuşmalar daha sıcak ve samimi olmalıdır. Okul ortamındaki arkadaşlarımızla yapmış olduğumuz konuşmaları öğretim görevlileriyle yapmamız doğru olmayacaktır. Bilimsel toplantılardaki konuşmalarda, daha

ciddi ve kararlı bir tavırla yapılmalı yani karşımızdaki kişilerin statülerine dikkat etmemiz gereklidir.

9. Karşısındakinin Konuşmasına Saygı Göstermek; Başarılı bir konuşmanın önemli kurallarından biri de, dinlemesini bilmektir. Kimi konuşmacılar saatlerce konuşurlar ancak başkalarının konuşmalarını dinleme zahmetine katlanamazlar. Konuşma sırasında sergilenen bu tavır başkasına saygı göstermemektir. Ayrıca dinlemesini bilmeyen kişiler haklı davalarında bile bu özellikleri nedeniyle haksız duruma düşebilirler. Özellikle tartışma türü konuşmalarda, başarılı olan kişiler, karşısındakini sabırla dinleyen ve doğru yorum ve cevaplarda bulunurlar.

10. Konuşmalarla Davranışların Uyumuna Dikkat Etmek; Konuşmalarımızda beden dilini de kullanmamız konuşmamızın daha etkili olmasını sağlar. Ancak konuşmamıza uygun jest ve mimikler kullanma ve aşırıya kaçmamakla bunu başarabiliriz. Kimi konuşmacılar konuyla ilgili olmayan el, kol ve vücut hareketleri yaparlar. Kimi insanlar konuşurken her sözünü beden diliyle desteklemek isterler. Bunu yaparken dikkatli olmamız ve abartıya kaçmamız konuşmamızı renklendirebilir.